

- низькі обсяги експорту/імпорту спричинені значною конкуренцією з боку іноземних підприємств, котрі не зацікавлені в покращенні діяльності вітчизняних виробників;
- недостатня участь держави в розвитку машинобудівної промисловості (ця промисловість хоча і є «серцевиною» всієї промисловості України, але вважається непродуктивною в промисловості);
- низький рівень технологій, що не відповідає розвитку технологічного прогресу, спричинений дефіцитом коштів на переоснащення та автоматизацію певних виробничих процесів.

Для усунення цих недоліків необхідно: збільшити обсяги фінансування в машинобудівну галузь, створивши сприятливі умови та заохочення для інвесторів; покращити галузеву структуру шляхом диверсифікації виробництва; визначити машинобудівну галузь як пріоритетну та стимулювати її розвиток; провести переоснащення (модернізацію) заводів за допомогою використання сучасних технологій; покращити показники фінансово-господарської діяльності підприємств; збільшити обсяги реалізації продукції (послуг) на зовнішньому ринку за рахунок налагодження та зміцнення партнерських зв'язків з закордонними підприємствами та фірмами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міценко Н.Г. Конкурентоспроможність і конкурентні переваги підприємства в сучасних ринкових умовах / Н.Г. Міценко, О.С. Смик // Економіка, планування і управління галузі: науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.3. – С. 243–247.
2. Савченко С.М. Конкурентоспроможність українського машинобудівного комплексу на зовнішніх та внутрішніх ринках / С.М. Савченко. – 2010. – С. 1–13.
3. Серединська І. Машинобудівна галузь України та стан управління її підприємствами / І. Серединська // Галицький економічний вісник. – 2011. – № 4 (33). – С. 74–81.
4. Кофонова А.І. Дослідження джерел фінансування інвестицій машинобудівних підприємств / А.І. Кофонова // Науковий вісник ДГМА. – 2011. – № 2 (8Е). – С. 276–284.
5. Колодійчук А.В. Особливості функціонування машинобудівних підприємств на сучасному етапі розвитку економіки України / А.В. Колодійчук, В.М. Пісний // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.13. С. 172–178.
6. Бровченко В.О. Огляд ринку машинобудування в Україні за 2008-2011 роки / В.О. Бровченко, Д.Ю. Лотецька // Аналітичне дослідження. – 2011. – С. 1–10.

Стаття надійшла до редакції 23.03.2012.

УДК 330.131.7:334(477)

Доценко І.О., аспірант

Хмельницький національний університет

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

В статті пропонується механізм управління підприємницькими ризиками в системі економічної безпеки підприємства, який включає комплекс послідовних, взаємозgodованих управлінських дій і заходів, направлених на досягнення цільових результатів діяльності. Визначено принципи і вимоги його формування, основні елементи механізму і функціональні інструменти.

Ключевые слова: механізм, управління, суб'єкти, об'єкти управління, методи, забезпечення механізму.

In the article the mechanism of business risks management in the system of enterprise economic security, which includes the complex of successive, interconsistent administrative actions and measures, directed on the achievement of special-purpose results of activity is offered. The principles and requirements of its formation, basic elements of a mechanism and functional instruments are determined.

Key words: mechanism, management, subjects, management objects, methods, providing of mechanism.

Постановка проблеми. За роки незалежності в Україні відбулася структурна трансформація, яка спричинила кризові процеси на всіх рівнях господарських відносин. Останні події, що відбуваються в Україні та в світі, лише поглиблюють кризові процеси на підприємствах і визначають антикризове

управління як пріоритетний напрям наукових і практичних досліджень. Важливим принципом функціонування діяльності підприємств легкої промисловості повинно стати забезпечення їх високої надійності, стійкості, гнучкості, пристосовуваності до змін умов зовнішнього середовища, а в кінцевому результаті – гарантування системи економічної безпеки.

Тому, для поліпшення ефективності діяльності підприємств необхідною є розробка відповідного механізму управління підприємницькими ризиками, дія якого повинна бути спрямована на розробку та впровадження заходів щодо мінімізації можливості прийняття помилкових рішень і зменшення їх негативних наслідків для підприємства. Таке завдання має покладатися на функціональний механізм управління ризиками підприємницької діяльності в системі економічної безпеки підприємства.

Мета дослідження – дослідити структурні елементи механізму управління підприємницькими ризиками і визначити послідовність їх застосування для гарантування економічної безпеки підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування загальних механізмів управління господарюючими суб'єктами розглянуто в роботах О.В. Амельницької [1], А.Г. Гончарука [2], Г.С. Одинцової [3], Н.В. Стасюк [4]. Однак слід відзначити, що ці механізми спрямовані на вдосконалення управління діяльністю підприємства загалом, залишаючи поза увагою дослідження функціональних дій управління підприємницькими ризиками з виокремленням послідовності етапів гарантування економічної безпеки підприємства. Виходячи з цього, слід зазначити, що поставлене завдання є доцільними та перспективними на сучасному етапі ринкових відносин в Україні

Виклад основного матеріалу. Управління із застосуванням механізму управління ризиками може досягти необхідного результату лише за умови поєднання відповідно спрямованого взаємовпливу всіх його елементів. Процес формування механізму управління економічними ризиками підприємства необхідно розпочати з характеристики його складових.

Загальними принципами для сучасної організації процесу управління підприємницькими ризиками, на нашу думку, є такі: максимізації, мінімізації, адекватності, керованості, постійної готовності до реагування, превентивності дій, економічності, комплексності, безперервності, системності, інтегрованості з загальною системою управління підприємством. Дотримання розглянутих принципів у процесі формування і реалізації функціонального механізму управління підприємницькими ризиками в системі економічної безпеки підвищить ефективність вживаних адаптаційних заходів.

Враховуючи сутність, принципи та мету управління ризиками, механізм управління підприємницькими ризиками в системі економічної безпеки має ґрунтуватися на таких основних функціях, як: прогнозування; організація; облік; аналіз; контроль; координація.

Методи управління підприємницькими ризиками можна поділити на три групи: якісні, кількісні та комбінований, який ґрунтується на поєднанні якісної та кількісної оцінки підприємницьких ризиків.

Іншим важливим складовим елементом механізму є фінансово-економічні важелі, які слугують для реалізації методів управління ризиками підприємства. Фінансово-економічні важелі – інструменти управління економічною діяльністю підприємства, які є невід'ємною частиною господарського механізму, допомагають змінювати стан об'єкта, здійснювати повороти для досягнення певних фінансово-економічних результатів. Кожний фінансово-економічний важіль має свою характеристику і виконує визначену функцію. У сукупності ці важелі взаємозалежні і являють собою цілісну систему понять і показників, за допомогою яких організуються і регулюються фінансово-економічні відносини на підприємствах [5].

Отже, механізм управління ризиками діяльності підприємства в системі економічної безпеки є однією з ключових підсистем загальної системи управління підприємством, що включає сукупність економічних методів, принципів, функцій, завдань, важелів та забезпечення груп інструментів впливу на стан і розвиток суб'єкта господарювання.

Загальне функціонування запропонованого нами механізму управління ризиками підприємства визначається можливістю своєчасного прийняття управлінських рішень на короткострокову та довгострокову перспективу, що дасть змогу гарантувати високий рівень економічної безпеки підприємства (рис. 1).

В основі ефективного функціонування будь-якого механізму лежить узгоджене, цілеспрямоване, взаємодоповнююче функціонування всіх складових частин механізму. Отже, перший етап процесу формування повинен включати в себе визначення об'єктів управління; суб'єктів, які б здійснювали конкретні дії; а також цілей, які мають на меті ці суб'єкти. Головною метою механізму управління підприємницькими ризиками підприємств легкої промисловості є збереження, забезпечення або досягнення певного рівня впливу підприємницьких ризиків, за якого підприємство забезпечило б необхідний рівень економічної безпеки. Процес реалізації визначеної головної мети механізму управління ризиками підприємницької діяльності в системі економічної безпеки повинен бути спрямований на вирішення таких основних задач, як виявлення чинників ризику внутрішнього та зовнішнього середовища, віді-

лення груп чинників підприємницького ризику впливу на економічну безпеку підприємства, забезпечення допустимого рівня ризику в діяльності підприємств у довгостроковому періоді, застосування заходів щодо впливу на ризик підприємства.

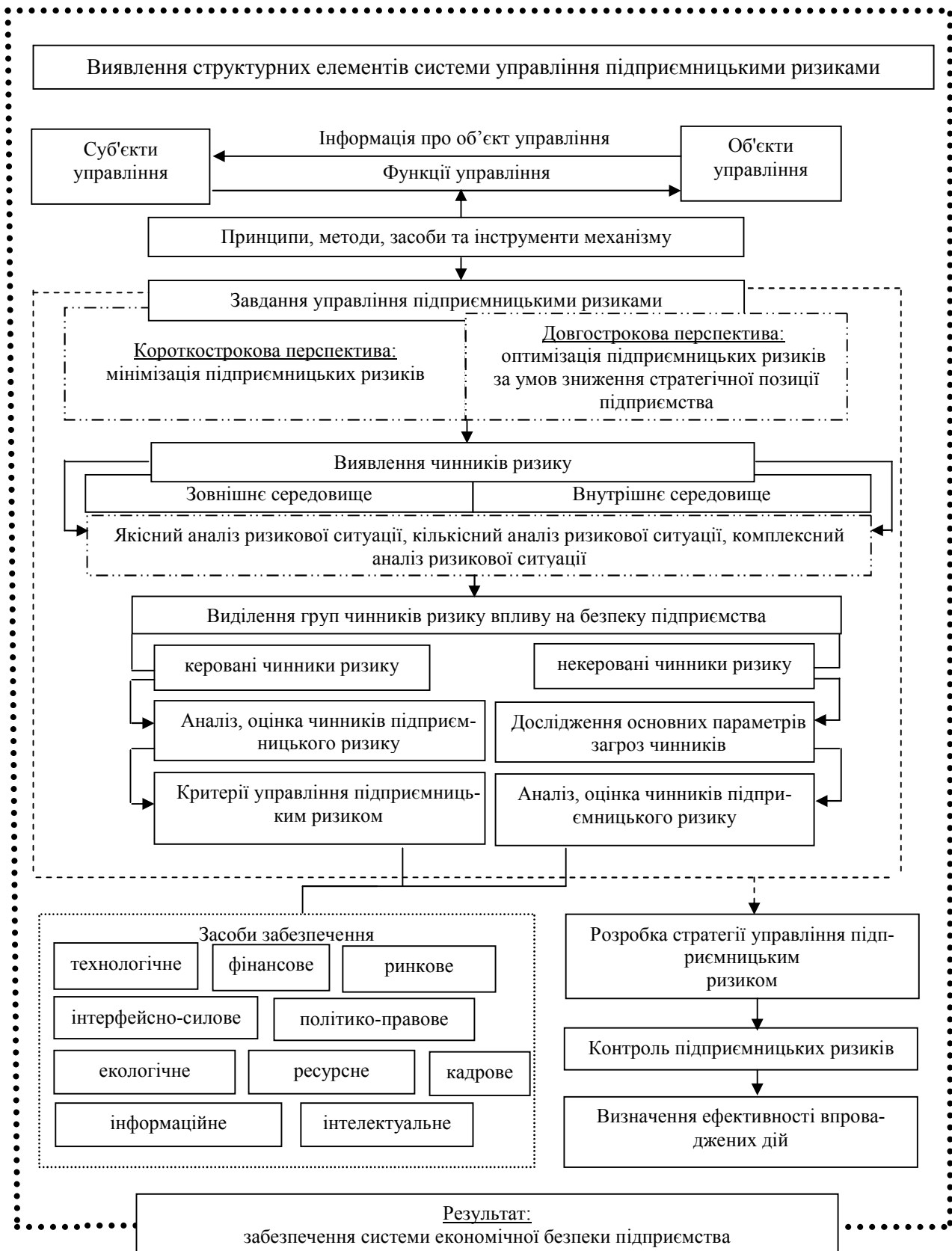

Рис. 1. Схема функціонування механізму управління ризиками підприємницької діяльності в системі економічної безпеки підприємства*

*- запропоновано автором на основі власних досліджень

Далі необхідно виявити та здійснити аналіз чинників ризику, які впливають на об'єкт і на виконання поставлених завдань і цілей. Виявлення та оцінка чинників підприємницьких ризиків здійснюється на основі різноманітних методів економічного аналізу (якісних, кількісних, комплексних). Отримані результати будуть визначати обсяги, глибину та напрями впливу суб'єктів управління на діяльність чи хід роботи підприємства. При визначенні чинників, які впливають на поставлені цілі, необхідно оцінити глибину їх впливу на величину досліджуваної системи безпеки.

Найчастіше ці чинники класифікують на внутрішні та зовнішні. Оцінка впливу тих чи інших чинників дозволить визначити слабкі і сильні місця, виявити резерви, а також розробити ефективні управлінські рішення та можливі напрями розвитку [6].

Наступним кроком у формуванні механізму управління ризиками підприємницької діяльності в системі економічної безпеки підприємств легкої промисловості є визначення методів впливу на зазначені раніше чинники. Характерним для цього етапу є застосування інструментарію управління підприємницькими ризиками, вибір якого залежить від можливостей підприємства, виду його діяльності, фінансового стану, рівня організації контролю та управління на підприємстві. Інструментарій управління ризиками підприємства являє собою сукупність засобів, методів, важелів, способів здійснення управлінського впливу [7].

Залежно від належності чинників ризику до керованих та некерованих розробляється певний набір заходів для нейтралізації загроз та обираються методи, спрямовані на реалізацію цих заходів.

Наступний етап включає розробку стратегії управління ризиками підприємства та її реалізацію, тобто визначення, впровадження та реалізацію заходів щодо зниження впливу ризику на підприємство. Для її реалізації керівникам необхідно мати набір методик та моделей, на основі яких приймати найбільш доцільні рішення.

Успіх реалізації розробленої стратегії підприємства залежить певною мірою від діючої системи контролю. Як частина управлінського контролю стратегічний контроль є процесом вимірювання та оцінки ступеня наближення підприємства до стратегічної мети. У системі стратегічного управління контроль здійснюється протягом періоду дії стратегії і за змістом передбачає аналіз та оцінку виконання стратегічних заходів з точки зору відповідності стратегічному плану і ступеня досягнення стратегічних цілей. Тому необхідно проводити моніторинг, який включає в себе аналіз та оцінку рівня ризику на підприємстві для гарантування його економічної безпеки. Визначення допустимих меж відхилень від запланованого рівня реалізації стратегії, тобто оптимального рівня економічної безпеки підприємств легкої промисловості, належить до компетенції вищого рівня керівництва підприємства. У результаті порівняння запланованого рівня ризику із фактичними результатами визначається ефективність впроваджених дій, які можуть бути як позитивними, так і негативними, визначається ступінь досягнення цілей та відповідність стратегічних заходів стратегічному плану. За результатами аналізу надається оцінка діючої стратегії підприємства та виявляються стратегічні проблеми підприємства, ключові фактори успіху, потенціал підприємства. За умов відхилення фактичних результатів від запланованих управлінські дії спрямовуються на коригування процесу досягнення цілей. У разі відсутності відхилень або наявності їх у встановлених межах коригування процесу реалізації стратегії не є необхідним [8, с. 241].

Висновки та напрями подальших досліджень. Таким чином, основним завданням у підвищенні рівня організації діяльності підприємств легкої промисловості є створення алгоритму дії механізму управління ризиками підприємства, який є головним індикатором його економічної безпеки. Механізм управління підприємницькими ризиками за допомогою економічних методів, інструментів, принципів, завдань, важелів покликаний виявити чинники ризику, які впливають на діяльність підприємства, та мінімізувати їх рівень, а також орієнтований на визначення та досягнення допустимого рівня підприємницького ризику, що дасть змогу підприємству гарантувати його економічну безпеку, тоді як алгоритм дії механізму управління підприємницькими ризиками в системі економічної безпеки визначить послідовність етапів проведення управління ризиками підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амеліницька О.В. Механізми в системі управління виробничо-господарською діяльністю локальних електричних мереж / О.В. Амеліницька // Інновації в державному управлінні і місцевому самоврядуванні: зб. наук. праць ДонДДУ. – Вип. 88, т. 8. – Донецьк, 2007. – С. 11–18. – (Серія: Державне управління).
2. Гончарук А.Г. Формирование общего механизма управления эффективностью предприятия / А.Г. Гончарук // Экономика промышленности. – 2009. – № 2 (45). – С. 164–175.
3. Одинцова Г.С. Механизм управления предприятием: понятие и содержание / Г.С. Одинцова // Экономика развития: науч. журнал. – Харьков: ХНЕУ, 2005. – № 4 (36). – С. 48–50.

4. Стасюк Н.В. Экономический механизм управления товарооборотом в условиях трансформации розничной торговли / Н.В. Стасюк // Торговля і ринок України. Проблеми торгівлі та громадського харчування: зб. наук. праць. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2005. – Вип. 19, т. 3. – С. 229–235.
5. Єпіфанов А.О. Обґрунтування фінансового механізму підприємства / А.О. Єпіфанов, В.П. Москаленко, О.В. Шипунова // Фінанси України. – 2004. – № 1. – С. 3–13.
6. Шандова Н.В. Розробка механізму управління стійким розвитком підприємств машинобудування / Н.В. Шандова // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 2. – С. 101–105.
7. Мішина С.В. Організаційно-економічний механізм управління фінансовими ресурсами на підприємстві / С.В. Мішина, О.Ю. Мішин. – Харків: Вид-во ХНЕУ, 2006. – 176 с.
8. Пастухова В.В. Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність: [монографія] / В.В. Пастухова. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2002. – 302 с.

Стаття надійшла до редакції 29.03.2012.

УДК 504.064.4

Безкорвайний О.І., аспірант

ПВНЗ «Європейський університет», Черкаська філія

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В статтє исследованы проблемы экологизации производственной деятельности, обобщены теоретические подходы к определению данного термина, предложены механизм, принципы и основные стратегические направления экологизации современного промышленного предприятия.

Ключевые слова: *экологизация, энергосберегающие технологии, сбалансированное развитие.*

In the article the problems of ecological industrial activity are researched, theoretical approaches to the definition of the term are summarized, the mechanism, principles and main strategic directions for greening of modern industrial enterprise are offered.

Key words: *greening, energy-saving technologies, sustainable development.*

Актуальність проблеми. Сучасні екологічні проблеми, породжені складністю природно-ресурсних, соціально-економічних, історичних, демографічних, геополітичних умов суспільного розвитку, постають на національному рівні з подальшим розвитком цих тенденцій у глобальному масштабі та утворенням синергетичних ефектів. Ігнорування закономірностей взаємозв'язку речовинно-енергетичного й інформаційного обміну, підпорядкування законів ринкового обміну законам природного обміну в межах локального простору призводить до посилення екологічних проблем.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблемам екологізації господарської і, зокрема, виробничої діяльності присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених: Ю.К. Беляєва, О.Ф. Балацького, О. Веклича, Д.Х. Медоуза, Л.Г. Мельника, В.М. Кислого, Є.В. Мішеніна, та інших.

Відаючи належне суттєвому науковому доробку у вирішенні проблем екологізації виробничої діяльності, слід зазначити, що варіативність пропонованих визначень терміна «екологізація», різноманітність складових механізму екологізації виробничого підприємства вимагають узагальнення та критичної оцінки суперечності різних наукових поглядів з даної проблематики й розробки пропозицій щодо детермінант діяльності в даному напрямі.

Метою роботи є систематизація існуючих поглядів на визначення терміна «екологізація» та формування комплексного підходу до процесу екологізації виробничої діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. На початку ХХІ ст. світова економіка активно формує нову парадигму науково-технічного прогресу, складовими якої виступають зростаючий взаємозв'язок між ринками капіталу і новими технологіями, посилення екологічної орієнтації нових технологій, глобальний характер створення та використання знань, технологій, продуктів, послуг [2, с. 385].

На думку І. Синякевича, економічним оптимумом забруднення довкілля варто вважати такий, що дає змогу економічній діяльності найповніше задовольняти суспільні потреби в матеріальних благах і послугах за такого забруднення довкілля, що не призводить до вичерпання асиміляційної спроможності біосфери, знищення біологічної різноманітності та порушення соціальних стандартів [7, с. 49–51].